

Ἀλλὰ μία μεγάλη ἀνάγκη δεῦν ἠμπορεῖ ἄρα γε νὰ ἀφώσῃ καμμίαν φοράν τὴν τῆς ἀλλοτείων πραγμάτων οἰκειοποίησιν;

Καθ' οὖν εἰς τὴν ἰδίαν τε σωτήρησιν ἔχει οὖν δικαίωμα ἀποσθιόρουν, καὶ ἀπίσως οὖν, ὅς τις λιμοκτονεῖ, δεῦν ἠμπορῇ μὲ ἄλλο μέσον νὰ προβλέψῃ τὴν χρείαν τε, αὐτὴ εἶναι ἀπολύτως ἀναγκασμῶς νὰ πάρῃ τὰ τῆς ἄλλων, τῆτο εἶναι μὲν εἰς αὐτὸν συγχωρημῶν, ἀπαιτῶνται ὅμως εἰς τῆτο τόσαι σωθῆναι καὶ καὶ φεικισμοί, ὅπῃ εἶναι δυσκολώτατον νὰ ἀκολυθῆσιν ποτὲ αὐτῆ ἢ φείσασιν. Ἀπαιτεῖται αὐτὸ ἐπάχιστον, εἰς μάτῳ ὅμως, νὰ κερδήσῃ μὲ τιμημῶν τρόπον τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα διὰ τῆς φιλοπονίας τε, ἢ αὐτὸν δεῦν ἠκανὸς εἰς τῆτο διὰ τὴν τῆ σώματος τε φυσικῶν κατὰσασιν, καὶ ἐδοκίμασεν, εἰς μάτῳ ὅμως, νὰ τὰ προσοριθῆ ἀπὸ ἐθελουσίου βοήθειας τῆς ἄλλων, καὶ αὐτὸ ἢ ἀνάγκη ἐν τῆσῳ ἦτον εἰς ἄκρον βαθμὸν, καὶ δεῦν ἐπεδέχετο ἀναβολῶν καὶ εἰς αὐτῶν πάλιν τὴν φείσασιν τόσον μόνον τῆ εἶναι συγχωρημῶν νὰ σφειρεῖσιν, ὅσον ἀπαιτεῖ ἢ παρῆσα ἀνάγκη τε, καὶ ὄχι φεικτότερον τὰς μαλλὰσας χρείας τε παρέπει νὰ τὰς προσφθάσῃ μὲ ταῦτα, ἢ μὲ τὰς ἰδίους τε κόπας, αὐτὸ εἶναι ἠκανὸς, ἢ ζητῆσας τὴν ἐλεημονητικῶν τῆς ἄλλων βοήθειαν.

Εἶπα πρῶτον μὲ τὰς ἰδίους τε κόπας, αὐτὸ εἶναι ἠκανὸς, ἐπειδὴ δεῦν εἶναι ἀνδύθουμος, ὅποιος ἀυμῶν νὰ κερδίσῃ τὸν ὄπῳσιν μὲ τὸν κόπον τε, προσκείνει νὰ τὸν πορίσῃ μὲ τὴν ζῆταιαν διὰ τὸ οἱ τοῖστοι, αὐτὸν δεῦν ἀρπάσεν τὰ τῆς ἄλλων μὲ δυναστείαν, τὰ ἀρπάσεν μὲ δολιότητα, προσοιῆμῳ ἐκείνῳ τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀνάγκην, ὅπῃ τῶντι δεῦν ἔχεν, καὶ ζημιῶντες ἐν τῆσῳ τὰς ὄντως ἀδυνατὰς ἀπὸ τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποῖαν αὐτοὶ μόνον ἔχεν δίκαιον νὰ ζητῶν διὰ τὴν τῆς ἄλλων συμπάθειαν καὶ φιλανθρωπίαν.

Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπῃ κεντῶ κοινότερον τὰς ἀνθρώπων νὰ ἀρπάσεν τὰ τῆς ἄλλων εἴτε μὲ βίαν, εἴτε μὲ δολι-

λιότητα, είναι ἡ φιλαργυρία, ἡ ὁποία εἰς μερμὲς μὲν θρονᾶται ἀπὸ μόνου τῆς ἐρασιχρηματίας, καὶ τὴν αἰχρὰν καὶ χαμερπῆ ἐπιθυμίαν τῆ ἐπισωροβειν χήματα ἐπὶ χήμασιν· εἰς ἄλλας δὲ ἀπὸ τῆς ἐραστίας τῆ εἰρημύης κακίαν, τῆς ἔστιν ἀπὸ τῆς ἀσωτείας καὶ πολυτέλειαν. Ὅποιος ἐξοδῶει ὑπὲρ τῆς δυνάμιν τῆς, ὅποιος θέλει νὰ φαίνεται πλεονέκτερον ἀπὸ ὅ,τι εἶναι, μὴ δυνάμην νὰ ἀναπληρώσῃ τῆς ὑπερβολῆς τῆς ἐξοδῶν τῆς μετὰ τῆς τιμημύης, ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς τῆς ἀτίμης· τῆς ὁποίων ὁ συνηθέστερος εἶναι νὰ ἐπιφορτίζονται μετὰ χεῖρ ὑπέρμετρα, καὶ νὰ ζημιόνεν ἔπειτα τῆς δανεισὰς μετὰ ψόδεις γύρης καὶ παλιγύρης (giri e raggiri), ἡ μετὰ ἀτιμον χρεοκοπίαν (μπλεσλίκι), ἀγκαλὰ πλεονέκτε τῆς πλεονέκτερας ἀπὸ τῆς τύπτει κατὰ τὴν ἢ συμείδησις.

Τινὲς τῆς πολιτικῶν ἐπαινεῦν τῆς πολυτέλειαν ὡς ὠφέλιμον εἰς τῆς κοινωνίαν· ἐπειδὴ ἐμφυχόνει, λέγει, τῆς ἐπιδεξιότητα, προάγει τῆς τέχνας, καὶ τὸ ἐμπόριον, κάμνει τὰ χήματα νὰ μὴν σέκην εἰς χεῖρας ὀλίγων, ἀλλὰ νὰ ἔσεν, νὰ κυκλοφορῶνται, καὶ νὰ διαμοιράζονται. Ἀλλ' ὅτι μὴ ἡ πολυτέλεια ἡμπορεῖ νὰ εἶναι τῆς ὠφέλιμος, ἐφ' ὅσον περιορίζεται εἰς μόνους τῆς πλεσίους καὶ μεγάλης, καὶ τῆς μεταχειρίζονται καὶ ἔτοι ἀναλόγως μετὰ τῆς δυνάμεις των, εἰς τὴν ὁποίαν πλεονέκτε λέγεται μεγαλοπρέπεια, καὶ ὄχι πολυτέλεια, τῆς τὸ ὁμολογῶ καὶ ἐγώ· ὅτι ὅμως εἶναι ὠφέλιμος εἰς τῆς κοινωνίαν, ὅποταν ἐκτείνεται καὶ εἰς τῆς κατωτέρας τάξεις, καὶ καθεμία θέλη νὰ ἐπαίρεται ὑπὲρ τῆς οἰκείαν τῆς κατὰ τῆς· ὅποταν δὲ νὰ προφθάσεν τὰ εἰς τῆς ἀπαιτέμην ἐξοδα οἱ πλεονέκτεροι καταφύγην εἰς αἰχρὰ καὶ ἀτιμα μέσα· ὅποταν ἀναφύεται ἐκ τῆς μεταξύ τῆς πολιτῶν μία ἀμιλλὰ βίας καὶ δολιότητος, καὶ νομίζεται ἰχυρότερος καὶ ἐπιτηδειότερος, ὅποιος ἰξοδῶει καλλίτερα νὰ καταδυναστεύσῃ, καὶ νὰ ἀπατήσῃ τῆς ἄλλας· ὅποταν σβύεται κατ' ἀναγκαίαν συνέπειαν ἡ καλὴ πίσις, φθείρων.

φάνται τὰ ἠθῆ, καὶ βασιλεύῃ ἐνθῶν μὲν ἡ παρρησία καὶ πονηρία, ἀπὲρ τῆς ἐπαινετῆς ἐπιθεξιότητος, ἐκείθου δὲ ἡ ἀργία, ἡ ἀσέλγεια, καὶ ἡ ἀκολασία· τὸτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐγὼ βέβαια δεῦν ἠμπορῶ νὰ τὸ καταλάβω. Οἱ πολιτικοὶ ἄς φρονῶν ὅ,τι θέλων περὶ τῆς πολυτελείας εἰς ταύτῳ τῶν θεύσασιν· ἡ ἠθικὴ ὁμως δεῦν ἠμπορεῖ κατ' ἐδύνα ἕροπον νὰ τῶν ἀποδεχθῆ· ἐγὼ δὲ ἀφίνω εἰς αὐτὸς νὰ ἀποφασίσαν, ἀνὸ κανὼνα πολιτικὸν ἀντικείμενον ἠμπορῆ ποτὲ νὰ εἶναι ὠφέλιμον, ὅποταν ἀντίκηται εἰς τῶν ἠθικῶν (1).

δ. Γ'. Μιδεῖα παραβλάπτειν εἰς τὴν τιμῶν.

Ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τὰ ἀνθρώπε τὸ ἀξιολογώτερον καὶ τιμιώτερον εἶναι ἡ ἐπόληψις· καὶ τὸ νὰ ἀφαιρέσῃ τις τῶν ἐπόληψιν τῶν ἄλλων, εἶναι ἐνίστε βαρύτερον ἀμάρτημα ἀπὸ τὸ νὰ τὸς βλάβῃ εἰς τῶν πειρασίαν, ἢ εἰς τὸ πρόσωπον· ἐπειδὴ τὰ ἀποτελέσματα, εἰς τὰ ὅποια μία δαβολὴ ἢ κατηγορία ἠμπορεῖ νὰ φέρῃ τὸν ἀνθρώπον, εἶναι ἀπειρα· καὶ ὁ συκοφαντῆς ἢ κατήγορος γίνεται ἐνοχος ὅλων ἐκείνων τῶν κακῶν, ὅπῃ ἠμπορῶν νὰ πορέλθῃν ἐντεῦθεν.

Μ' ὅλον τὸτο αὐτὸ τὸ εἶδος τῆ ἀμαρτήματος εἶναι ἴσως ἐκεῖνο, ὅπῃ θεωρῶν ὀλιγώτερον, καὶ δὲ τὸ ὅποιον λαμβάνῃ ὀλιγώτεραν φείκῳ κοινότερον οἱ ἀνθρώποι. Ἡ ὑπερηφανία, ὅπῃ φανερά, ἢ κρυφίως βα-

σι-

(1) Ἀλείμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅς τις τίθησιν εἰς εἷνα τόπον τὸ ὠφέλιμον, καὶ εἰς ἕτερον τὸ ἐπαινετὸν, ἐλεγε ὁ Ἀρρίανός. καὶ τὸ Τεῖτον Βιβλίον τῆς Καθηκόντων τῆ Κικέρωνος ὅλον χεδὸν ἀχολοῦται εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι κανὼνα πράγμα δεῦν πορὲπεί νὰ νομιωθῆ ὠφέλιμον, ἀνίσως δεῦν εἶναι τίμιον τὸ ὅποιον, ἀνὸ εἶναι ἀληθινὸν περὶ εἷνα ἕκαστον τῆς πολιτῆς, πορὲπεί πολὺ πειρασοτέρον νὰ εἶναι περὶ μίαν ὀλόκληρον Κοινωγίαν.

σιλόει εἰς κάθε σῶαν, κάμνει καθ' σῶαν νὰ χαίρη βλέπων τὰς ἄλλας τεταπεινωμένας· καὶ ἐπομύως νὰ ἠδυνέται ἀκρίων νὰ κατηγορῶν τὰς ἄλλας, καὶ νὰ φέρηται δίκολως εἰς τὸ νὰ τὰς κατηγορῇ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος.

Ὅταν μάλιστα τὰ τῶν ἄλλων ἐλαττώματα ἠμπορῶν νὰ φθασηθῶν γελοιώδη, τίτε εἶναι δύσκολον νὰ ἐγκρατῶθῃ τις τῆς κακολογίας; ὅρα τί ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν ἐπαίνων, ὅπως ὁ κακολογῶν ἐλπίζει φθὰ τῶν ἀκρίωντων, δι' ὅτι ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ τὰς κάμνη νὰ γελῶν μετ' ἐπιφανῶν ἄλλων, εἶναι μία ἰχυρὰ πείραξις, (1) εἰς τὴν ὁποίαν τόσον δίκολώτερα ὑποχωρεῖ, ὅσον ὀλιγωτέραν βλάβην ὑποθέτει ὅτι θέλει κάμνη ἢ ζωγραφία τῶν ἐλαττωμάτων εἰς τὰς ἔχοντας ταῦτα. Ὅμως σῶα σκῶμμα, σῶα μόνον ἴχνος χλόης γίνεται πολλακίς αἰτία ἀφανισμοῦ εἰς ἐκείνας, καθ' ὧν ἀποτοξόεται. Καὶ ἐπειδὴ ἡ χλόη ὅσον ὀξύτερα καὶ ζωηροτέρα εἶναι, τόσον μεγαλιτέραν προσβολὴν κάμνει, καὶ τόσον περαιοτέρον καιρὸν συνηθίζει νὰ μνημονοῦνται, ὅρα τὸ ὅτι μίος ἀνθρώπος εἰς τὰς τοιαύτας πειρασμοὺς ὀφείλει περαιοτέρον νὰ ἰξόρη νὰ νικᾷ τὴν φιλαυτίαν τε, καὶ νὰ χαλιναγωγῆται.

Καὶ ποσῶ μᾶλλον, καθ' ὅσον τὸ νὰ ἐλπίζῃ ὅρα τῆς κατηγορίας ἐπαινον, ἢ ὑπόληψιν, ἢ ἀγάπην φθὰ τῶν ἀκρίωντων, εἶναι μία ματαιὰ ἀπάτη· ἐπειδὴ αὐτὸ καὶ ἀρέσκην πρὸς ἑαυτὸν καὶ τῶν ἄλλων ἀποτοξόωμα σκῶμματα, καὶ ἡ τῆς ὑπολήψεως ἐλάττωσις, δὲν ἠμπορεῖ ὅμως νὰ ἀρέσῃ μῆτε νὰ ἀγυπηθῇ σῶας ἀνθρώπος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἠμπορεῖ καθ' σῶας νὰ προσδέχεται ἐν ἑτέρῳ καιρῷ τὰ ἴδια σκῶμματα, καὶ τὴν αὐτὴν ἐλάττωσιν καὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς ὑπολήψεως.

Προ-

(1) Διὸ λέγει ὁ Ροχεφκῶλτ, ὅτι μεικροὶ εἶναι κακολόγοι μᾶλλον διὰ ματαιότητα καὶ κενοδοξίαν, παρά διὰ κακίαν.

Προσεθήσω τέτοις, ὅτι τὸ πνεῦμα, μᾶλλον δὲ εἰ-
πεῖν τὸ δαιμόνιον τῆς κατηγορίας εἶναι μία μεγάλη
πρόληψις ἐναντίον εἰς ἐκεῖνον, ὅπῃ τὴν ἐπιτηδεύει.
Ἄν δὲν εἶχοντο ἐλαττώματα, λέγει ὁ Ροχεφκάλτ,
δὲν ἠθέλαμεν δοκιμάζει τὸν ἡθὺς νὰ σημεῖονω-
μεν (ἀδελφῶμεν) τὰ τῶν ἄλλων. Καὶ κάποιος
ἄλλος εἶπε μίαν φοράν προσφύεσθε πρὸς εἷς κατή-
γορον ,, εἰς κατηγορεῖς ὅλους, ἀλλὰ νὰ μὴ ἔχη ἄλ-
λος καιρὸν νὰ κατηγορῇ τὰ ἐδικά σου ἐλαττώματα.

Ὁ τίμιος ὅμως ἀνθρώπος οφείλει πρῶτον νὰ φυ-
λάτῃται ἀπὸ τὸ νὰ κατηγορῇ τινὰ καὶ πρόσωπον·
ἐπειδὴ τῆτο κοντὰ ὅπῃ εἶναι ἀτιμον, εἶναι προσέτι
καὶ ἴδιον ἀρεοίκα καὶ χυδαῖα ἀνθρώπου.

Β'. Ἀπὸ τὸ νὰ καταχλεύει τὴν ἄλλαν, ὅταν δὲν
γίνεται τῆτο μεταξύ φίλων μετ' ἔσπον ἀσεϊσμῶ καὶ
ἀξαρπελίας, καὶ ἐπαύω εἰς πράγματα ἀδῶα.

Γ'. Ἀπὸ τὸ νὰ τολμᾷ νὰ ἐγγίξει τὴν τιμὴν τι-
νὸς ὑποκειμένου ἀπόντος. Διὰ τί τὸ νὰ κατηγορῇ τις
ἐκεῖνον, ὅπῃ δὲν ἠμπορῇ νὰ ἀκέρση τὰς κατηγορίας
καὶ νὰ δικαιολογηθῇ, κοντὰ ὅπῃ εἶναι ἀδικον, εἶναι
προσέτι καὶ ἐτιδανόν.

Δ'. Ἀπὸ τὸ νὰ διηγῆται ἐκεῖνα, ὅπῃ ἀκέρση νὰ
λογοποιῶν ἄλλοι κατὰ τινος, ὅπῃταν μάλισα τὰ ἐγ-
κλήματα (αἱ κατηγορίαι) προφέρωνται ἀπὸ στόματα
ὄχι τὸσον ἀξιόπιστα. Εἰς τῆτο πολλὰ ὀλίγοι φυλάτ-
την ἐκεῖνῳ τὴν ἀκέρσειαν, ὅπῃ ἔπαρεπον· ἐπειδὴ νο-
μίζου ὅτι τὸ νὰ μὴ εἶναι πρῶτοι πλαστργοὶ τῆς
κατηγορίας, καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνου μόνον ἐκεῖνο, ὅπῃ
ἠκουσαν ἀπὸ ἄλλων, τὰς ἀδῶναι τὰ ἐγκλήματος.
Ἀλλ' ἐκείνη ἢ βλάβη τῆς τιμῆς τῆς κατηγορηθέντος
ὑποκειμένου, ὅπῃ ἠμπορεῖ νὰ γῆ κοντὰ εἰς ἐκεῖ-
νου, ὅπῃ μᾶς ἀκέρση, ἢ ἐκεῖνου, εἰς τὰς ὁποῖας αὐ-
τοὶ θέλου ἐπαναλαμβάνει τὰ ὅσα ἠκουσαν παρ' ἡ-
μῶν, δὲν προέρχεται ὅλη καὶ πρῶτον λόγον ἀπὸ ἡ-
μᾶς;

Τὸ δὲ νὰ πλαστργῇ τις κατηγορίας ἐπιτηδες ἀλλὰ νὰ
ἀμαυ-

ἀμαυρώση τὴν ὑπόληψιν τῆς ἄλλων· ἢ ἐπαύω εἰς μικρόν τι θεμέλιον νὰ ἐποικοδομῇ μυσία ψόδη δὲ νὰ τὸ ἀφασώσῃ, ἢ νὰ δημοσιώσῃ ἐκεῖνα, ὅπῃ εἰς αὐτὸν μόνον ἐφανερώθησαν ἀδράτιος, εἶναι πράξεις τόσο φανταστικῆς ἢ χαμερπεῖς, ὅπῃ φθάσει νὰ τὰς ὀνομάσῃ τινὰς, δὲ νὰ κινήσῃ εἰς ἀγανάκτησιν καὶ φέκλω κάθε ψυχῆ, ὅπῃ ἔχει κάποια ἀληθῆς τιμῆς.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Καθήκορτα θετικά.

Καθήκορ θετικὸν ἐκάστω ἀνθρώπῳ εἵπαμην (Κεφ. Α' τῶ παρόντος Τμήματος), ὅτι εἶναι τὸ νὰ κάμνῃ εἰς τὰς ἄλλας ἐκεῖνο, ὅπῃ μὲν λόγῳ θέλει νὰ κάμνῃ οἱ ἄλλοι εἰς αὐτόν. Τῆτο λοιπὸν τὸ καθήκορ εἰς δύο πράγματα προσημασίως ἀποτείνεται. α'. νὰ ὠφελώμην τὰς ἄλλας, ὅταν ἡμπορῶμην νὰ τὸ κάμωμην χωρὶς ζημίαν ἢ ἐνόχλησιν ἐδικλῶμας. β'. νὰ τὰς ὠφελώμην ἢ μὲ κάποια ζημίαν καὶ ἐνόχλησιν, τὴνλάχιστον εἰς τὰς βαρυτέρας καὶ δεινότερας περιστάσεις των.

Ὅτι δὲ καὶ τῆτο τὸ καθήκορ εἶναι εἰς ἡμᾶς ἐνσταλαγμῶν, ἔπος εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς φύσιν, δεῖν εἶναι δύσκολον νὰ τὸ καταλάβωμην, ὅπῃ τὸν θελήσωμην νὰ ἐξετάσωμην προσεκτικῶς τῆς φυσικῆς δὲ δεινῆς, ὅπῃ οἴκοθεν προξενεῖται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τῆς θέαν τῆς δεικῶν, ὅπῃ πάχυν οἱ ἄλλοι. Διυπνίζουσα, ἔπος εἰπεῖν, αὐτὴ εἰφνιδίως τῆς καὶ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον δὲ κεκεμῆμην μνήμην τῆς δεικῶν, ὅπῃ ὑπεφέραμην ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, διεγείρει φυσικῶς εἰς ἡμᾶς εἴνα κάποιο φόμον, καὶ μίαν κάποια ἀθημονίαν κατ' ἐσχολῆν εἰς τὸ χεῖρον τῶ σήθους, παρομοίαν μὲ ἐκεῖνην, ὅπῃ δοκιμάζομην εἰς τὰ ἴδιά μας δεινά· καὶ τῆτο μᾶς κάμνει νὰ ἐμβαίνωμην, χωρὶς σχεδὸν νὰ καταλά-

λάβωμεν, εἰς τὴν κατάστασιν τῆ πάχοντος προσώπου, νὰ ταυτιζώμεθα κατὰ τινὰ τρόπον μὲ αὐτὸ, νὰ συμμετέχωμεν ἐν μέρει τῆς πόγων τα, καὶ νὰ ὠθεύμεθα τέλος πάντων εἰς τὸ νὰ τὸν βοηθήσωμεν, ὡς αὐτὸ νὰ ἠθέλωμεν βοηθήσῃ τὸν ἑαυτὸν μας (1). Τὸ λοιπὸν
τί

(1) Εἰς τὰ πρὸς τὸν οἶκτον τῆτον ἀναγνωσέον τὸ Φιλοσοφικὸν Δοκίμιον τῆς Α' ββ' Κασίην. Ὁ Συγγραφεὺς τῆς πρὸς Φύσεως τῆς ἠδύτης ἰδεῶν, φαίνεται, ὡς εἶδομεν (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Β'), ὅτι φρονεῖ πῶς ὁ οἶκτος δὲν σιγίσταται εἰς ἄλλο, ὅτι μὴ εἰς τὸν κλόιον τινῶν ὁμοτόνων μορίων τῆς αἰθητικότητος, μετὰ τὴν γνώμην τῆ ὁποῖς συμφωνεῖ καὶ ἡ γνώμη, ὅπως φαίνεται ὅτι ἔχον ἐν γῆν εἰ ὑπερβύοντες τὴν ἠδικεὺ αἰθρῶν, καὶ τὴν ἠδικεὺ συμπάθειαν. Ὅποταν ὅμως θέλων νὰ ἐνοήσῃ μετὰ τὸ εἶνα ὑπετέλεσμα ἀπλῶς μηχανικόν, τότε καθὼς δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ παραδεχθῶ ὡς τὸς τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἠδικεὺ αἰθρῶν (Μέρ. Α'. Τμήμ. Β'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Β'. καὶ Μέρ. Β'. Τμήμ. Β'. Κεφ. Α'. Ἀρθρ. Α'), ἔτω δὲν τὸ παραδέχομαι ἔτε εἰς τὸν οἶκτον. Διὰ τὴ ἐγὼ παρατηρῶ ὅτι ὁ μηχανικὸς ἔτος κλόνος, ἢ ζήμις δὲν συμβαίνει τελείως εἰς ἐκεῖνον, ὅπως δὲν ἐδοκίμασε ποτὲ κανένα δεινόν· καὶ ὁ λόγος τῆς παρὰ τῆς Βιργιλίᾳ Διδῆς, Non ignara mali miseris succurrere disco. Οὐκ ἀπειρος τῆς δεινῶν πῶς ἀθλίους βοηθεῖν μανθανῶ. (Αἰνειάδ. Βιβλ. Δ'.) εἶναι ἔχον ἠττον ἀληθῆς καὶ φιλοσοφικὸς, ἢ πειπτικός. Τὰ βρέφη, τὰ ὁποῖα δὲν σιγίζδῶσαν ἀκόμη εἰς τὰ ὄξωτεικὰ σημεῖα τὴν ἰδέαν τῆς ἐσωτεικῶν κακῶν, τῆς ὁποῖων εἶναι δείγματα, βλέποντας τὰ τῆς ἄλλων κακὰ, λαμβάνον τὰς ἰδίας ἐντυπώσεις, καθὼς οἱ ἄλλοι δὲν δείχον ὅμως ὅλα τὰ τὸ κῆμμίαν αἰθρῶν εἶκτα, τὴν ὁποῖαν ἔωρεπεν βέβαια νὰ τὴν δείξον, ἀν' ὁ οἶκτος δὲν ἦτον ἄλλο, ὅτι μὴ ζήμις μορίων ὁμοτόνων, ἢ ὅ, τι ἄλλο μηχανικὸν ὑπετέλεσμα θέλων νὰ λέγον. Παρατηρῶ ὡροσέτι, ὅτι αὐτὴ ἡ αἰθρῶν σιγίζδῶσαι νὰ εἶναι ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν ἀνάλογος μετὰ τὴν πείραν, ὅπως ἔχει καθ' ἑαυτὰς τῆς ἰδίων αὐτῆ κακῶν, καὶ μετὰ τὸν πόνον, ὅπως τῆ ὡροζενῶν. Διὰ τὸ βλέπομεν, ὅτι τὰ βρέφη οἰκτεῖρον τὰ δεινὰ ἐκεῖνα, ὅπως ἐδοκίμασαν, καὶ πολλὰ ὀλίγη αἰθρῶν δείχον ὅλα ἐκεῖνα, τῆς ὁποῖων δὲν ἔχον γῶσιν. Διὰ τὸ βλέπομεν τὰς γυναικάς ὅτι εἶναι ὑπερρέπετρα εἰς οἶκτον, παρὰ οἱ ἄνδρες, ἢ δὲ ὅ, τι εἶναι ὑπεκείμηναι εἰς πειροσότερα κακὰ, ἢ δὲ ὅ, τι μετὰ τὸ νὰ εἶναι φύσεως μαλακωτέρας, τὰ αἰθαίονται ζωρότερα·

τί ἄλλο εἶναι, εἰ μὴ μία σαφὴς καὶ ζωντανὴ φωνὴ τῆς φύσεως, ἢ ὁποῖα μᾶς προσάττει νὰ δίδωμεν βοήθειαν εἰς τὰς ἄλλας, ὅταν πάσχον δεινά, ἐκείνῳ τὴν βοήθειαν, ὅπῃ ὀπιθυμῶμεν νὰ δίδωμεν ἄλλοι εἰς ἡμᾶς, ὅταν εἴμεθα εἰς τὴν αὐτὴν θέξασιν; Μία καρδία βάρβαρος καὶ ἀπληρὴς ἢμπορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ νὰ πνίξῃ καὶ νὰ σβύσῃ εἰς ἐαυτῷ τὴν κοινὴν αἰδήσιν τῶ οἴκτου, καὶ νὰ θεωρῇ τὰ τῶ ἄλλων δεινά, μάλιστα τὰ βαρύτερα μὲ γαλλῶν ὄμμα καὶ ἥσυχον. Διὰ τὸ ἐκεῖνος, ὅπῃ πνίγει ταύτῳ τὴν αἰδήσιν, ἢ δὲν ὑπακκεῖ εἰς αὐτῷ, ὠνομάθη κατ' ἀξίαν ἀπάνθρωπος· ἐπειδὴ μὲ τὸ ἐναντιόνομα τῶντι εἰς τὴν ἀνθρώπινον φύσιν· καὶ καθῆκον φιλανθρωπίας ἐκαλέθη ἐκεῖνος, ὅπῃ μᾶς διορίζει νὰ δίδωμεν εἰς τὰς ἄλλας βοήθειαν, ὅταν πάσχον δεινά; ἐπειδὴ τὸ προσάττει φανερὰ ἢ φύσις τῶ ἀνθρώπου διὰ τῆς αἰδήσεως τῶ οἴκτου (1).

Καὶ ποῖος τῶντι δὲν ὀνομάζει τέρας, καὶ ὄχι ἀνθρώπον, ἐκεῖνον, ὅς τις βλέπωντας εἴαν νὰ ἀποθνήσκῃ ἀπὸ τῶ πείναν, καὶ δυνάμενος νὰ τὸν βοηθήσῃ, τὸ ἀποποιεῖται μὲ ἀπληρείαν· ἢ βλέπωντας τὸν εἰς μέγαν κίνδυνον, καὶ δυνάμενος νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, τολ-

βλέπομεν ὅτι καὶ τῶ ἀνδρῶν ὀπρ' ῥεπέεροι εἰς οἴκτον εἶναι κοινῶς οἱ ἀδυνεῖς καὶ ἀδύνατοι, παρὰ οἱ ὑγιεῖς καὶ ἰχυροί· ὀπρ' ῥεπέεροι οἱ μαλακοὶ καὶ ἀδραντικοί, παρὰ οἱ σκληροὶ καὶ ἀγριοί. Καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ζῶα τέλος πάντων ὁ οἴκτος μᾶς εἶναι σφοδρότερος ὅταν συμπεραίνωμεν σαφέστερα καὶ ζωηρότερα ἀπὸ τὰ σημεῖα τῶν τῶ ἀλγηδόνα, ὅπῃ δοκιμάζον· καὶ κατ' εἴας πτεροπότερον πόνον δέλει ἀεθάνθη, ὅταν βλέπῃ ὅτι σκοτόνεται εἴας ἵππος, ἢ εἴας σκύλος, παρὰ ὅταν σκοτόνεται μία μύγα, ἢ εἴας φύλλος.

(1) Οὗ Κικέρων μάλιστα τὸ ὀνομάζει καθῆκον δικαιοσύνης λέγων (πρὸς Καθῆκ. Βιβλ. α', Κεφ. 11:) Σεμέλιον δὲ δικαιοσύνης τῶντων μὲ μὴδὲνα παραβλάπτειν· δὲ τῶν δὲ τῶ κοινῇ συμφέροντος λόγον ποιῆσαι. Fundamenta justitiae, κατ:

πολλὰ ἀπανθρώπως καὶ τῷ ἀρνηθῆναι τὴν βοήθειαν· ἢ θεωρῶντας ὅτι ἐπιχειρεῖ τις νὰ τὸν φονεύσῃ, ἢ ἄλλως νὰ τὸν κακοποιήσῃ, καὶ δυναίμενος νὰ τὸν ἁφροντεύσῃ, δὲν τὸ κάμνει; (1)

Οὐδὲ ἔχει λόγον νὰ εἰπῆ τις, ὅτι αἱ τοιαῦται βοήθειαι ἠμποροῦν νὰ ποροξενήσῃν δυσυχίαν εἰς ἐκείνον, ὅπῃ τὰς κάμνει· διὰ τί εἰς μίαν ἐλεημονητικῶν καὶ φιланθρώπων ψυχῶν ποροξενεῖ πολὺ μεγαλιτέραν δυσυχίαν καὶ δυσφροσίαν ἢ αἰδέσεις τῆς τῆς ἄλλων δεινῆ ἐν ὅσῳ δὲν ἀφαιρεῖται.

Καὶ αὖ ἡ φιλανθρωπία θέλη νὰ δίδωμεν βοήθειαν τοῖς ἄλλοις καὶ μὲ κάποιαν ζημίαν μας, πολλῶ μᾶλλον, ὅπῳταν δὲν ἠμπορῆ νὰ μᾶς φέρῃ ἐδεμίαν δυσκολίαν ἢ ἐνόχλησιν. Διὰ τῆτο ᾠδὴ τοῖς Ἀθουαίοις ὁ νόμος ὑπέβαλλε, καὶ τὸν Κικέρωνα (Περὶ Καθ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. 7.) εἰς δημοσίας ἀράς ἐκείνον, ὅπῃ ἤθελεν ἀποποιηθῆναι νὰ δείξῃ τὴν ὁδὸν εἰς εὖαν ἀποπλανηθέντα τῆς εὐθείας· τὸ ἴδιον ἔκαμναν δικαίως καὶ ἐκεῖνος, ὅπῃ ἤθελεν ἀπαρνηθῆναι νὰ δώσῃν σκέπην ποροσωρεύων εἰς εὖαν ὁδίτην, τὸν ὁποῖον κατέλαβε βροχὴ κατ' ὁδὸν, ἢ εὖαν ἀπινθηρὰ πυρός εἰς εὖαν, ὅπῃ ἔχει χεῖραν νὰ ἀνάψῃ φωτίαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς· ἢ ἤθελεν ἀποποιηθῆναι νὰ δώσῃ χεῖρα βοήθειας εἰς εὖαν πεπτωκότα, εἴτ' νὰ τὸν σηκώσῃ ἀπὸ τὴν γλῶ· ἢ συμβεβλήω εἰς εὖαν, ὅπῃ τῆ τὴν ζητεῖ ὢν εἰς ἀποθείαν τῆς πορακτέων· ἢ ὁποιανδήποτε ἄλλω ἀδραπλησίαν δέλωσιν καὶ ἐπιχειρίαν, τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος Κικέρων τὰ ὀνομάζει (αὐτόθι) ὠφέλιμα εἰς τὸν λαμβάνοντα, καὶ ἀζήμια εἰς τὸν παρέχοντα. Ταῖς τοιαῦται

κα-

(1) Τῆτο μάλιστα ὁ Κικέρων τὸ ὀνομάζει ἀδικίαν, δὴ λέγων εἶναι γλῶν ἀδικίας· τὸ μὲν, τῆς ἀδικούντων· τὸ δὲ, τῆς ἀδικούντων μὴ κωλύοντων. Injustitiae duo genera, κατ. (Καθ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 8.)

καθήκοντα δὲν ἔμπορεῖ βέβαια νὰ τὰ ὑποποιήσῃ, ὡς εἷς ἀπ᾿ αὐτοῦ. Εἶναι καὶ ἄλλα μεγαλήτε-
ρα, εἰς τὰ ὅποια δὲν μᾶς ἀναγκάζει ὡσαύτως κἀρᾶ
μία ῥητὴ ὑποχρέωσις· ἀλλ' εἴθε λήγει τὸ καθήκον
τῆς φιλανθρωπίας, ἀρχεται τὸ τῆς ἀποικίας, καθὼς
θέλομεν ἰδῆ ἐν τοῖς ἐξῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Καθήκοντα ἀμοιβαῖα μεταξὺ τῶν φίλων.

Ολοὶ χρεῖς ἐκείρεσιν χρειάζομεθα εἶναι νὰ μᾶς
παρηγορῆ εἰς τὰς θλίψεις μας, νὰ μᾶς συμβεβλήῃ
εἰς τὰς ἀποκρίσεις μας, νὰ μᾶς διορθώσῃ εἰς τὰ ἔλατ-
τώματα ἢ σφάλματά μας, εἰς τὸν κόλπον τῶν ὁποίων
νὰ ἔμπορῶμεν νὰ ἀποθέσωμεν ἀσφαλῶς τὰ μυσικά
μας. Ἐνας φίλος ἐνὶ λόγῳ εἶναι ἀναγκαιότατος εἰς
τὴν εὐδαιμονίαν μας. Ὅθεν καλῶς λέγει ὁ Ἐκκλη-
σιαστής (Κεφ. 5'. 14.) ὅτι ὁποῖος ἔμπορέσῃ νὰ τὸν
εὖρῃ, πρέπει νὰ νομίσῃ ὅτι εὖρῃκε θησαυρόν· ἐπει-
δὴ ὅμως εἶναι σπανιώτατος ὁ τοιαῦτος θησαυρός, ὡς
αὐτὸ ὅτι οἱ ἀληθινοὶ φίλοι εἶναι ὀλιγώτατοι, διὰ τὸ
εἰς τὴν τέτων ἐκλογὴν χρειάζεται προσοχὴ μεγίστη.
Πρὸ τῶν λοιπῶν νὰ ἐκθέσωμεν τὰ μεταξὺ τῶν φίλων
καθήκοντα, ἐσοχάδημεν ἀναγκαιότατον νὰ προθέσω-
μεν τὰς συνηθείας, ὅτι ἀπαιτῶνται εἰς τὴν τέτων ἐκ-
λογὴν.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Ἐκλογὴ τῶν φίλων.

Οἱ ἀνθρώποι συνηθίζουσι, λέγει ὁ σοφὸς Δαλαμ-
πέριτ, νὰ ἀρχίζουσι ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπιστεύονται εἰς ὅ-
λους,